

को-विन Co-WIN, कॅसिनो आणि नशीब

लसीची अपॉइंटमेंट बुक करण्यात आपले नशीब आजमावल्यामागील मानसशास्त्र
जुगाराप्रमाणेच आहे
आनंद दमानी

भारतात लसीकरण करण्यासाठी अपॉइंटमेंट बुक करण्याचा अनुभव काहीना फायदेशीर आहे परंतु बहुतेकांसाठी निराशाजनक आहे. नागरिकाला लस देण्याची प्रक्रिया म्हणजे को-विन वेबसाइट किंवा आरोग्य सेतू ॲपवर नोंदणी करणे आणि पसंतीच्या केंद्रात अपॉइंटमेंटचे वेळापत्रक तयार करणे. जोपर्यंत तुम्ही प्रयत्न करत नाही तोपर्यंत हे सोपे वाटते. लवकरच तुम्हाला हे लक्षात येईल की तुम्ही कितीही वेगाने कन्फर्म बटण क्लिक केले तरी अपॉइंटमेंट घेणे सोपे नाही. कारण लसींचा पुरवठा कमी आहे. आणि त्याचे कारण म्हणजे भारत सरकारने पुरेसे आदेश दिलेले नाहीत.

जे लोक अपॉइंटमेंट घेण्याचा प्रयत्न करीत आहेत त्यांना त्यांच्या सोशल नेटवर्कमध्ये कोणीकिंवा दुसरा सापडतो जो अपॉइंटमेंटसह नशीबवान ठरला. हे त्यांना प्रयत्न करत राहण्यास प्रवृत्त करते. लस अपॉइंटमेंट मिळविण्याची प्रणाली लसीकरण केंद्रांनी सोशल मीडियावर स्लॉट ओपनिंगचा इशारा जारी केल्याने गमिफा झाली आहे. हे अलर्ट लोकांना दिवस किंवा रात्रीच्या कोणत्याही वेळी लसीकरण स्लॉट उघडण्याबद्दल माहिती देतात. ते लोकांना अपॉइंटमेंट बुक करण्यासाठी 'सर्वात वेगवान बोट प्रथम' खेळाशी जोडले लेतात.

लसीकरण आणि जुगार

अपॉइंटमेंट वर्क्स बुक करण्यात एखाद्याचे नशीब आजमावण्यासाठी यादृच्छिक अलर्ट आणि वारंवार लॉग इन वेबसाइटवर का लॉग इन करतात यामागील मानसशास्त्र हे लोक कॅसिनोमध्ये पैसे जुगार का खेळतात किंवा लॉटरीची तिकिटे का खरेदी करतात. कॅसिनोमध्ये लोक स्लॉट मशीनमध्ये पैसे ठेवतात आणि बटण दाबतात. ते जिंकतील की नाही हे लोकांना माहित नाही. ते त्याचा अंदाज लावू शकत नाहीत. पण त्यांचा असा विश्वास आहे की जिंकण्याच्या अडचणी जितके जास्त खेळतात तसतसे वाढतात. तर, ते जुगार खेळत राहतात. अर्थात, बहुतेक लोक जिंकण्यापेक्षा जास्त गमावतात कारण अडचणी नेहमीच कॅसिनोच्या बाजूने असतात, ज्यामुळे बहुतेक पैसे कमावतात. लसीकरणाची अपॉइंटमेंट मिळविण्याचा प्रयत्न करताना लोक स्लॉट ओपनिंगच्या अलर्टची आतुरतेने वाट पाहतात, लॉग इन करतात आणि कन्फर्म बटण दाबतात. लोकांना माहित नाही की ते अपॉइंटमेंट 'जिंकतील' की नाही. ते त्याचा अंदाज लावू शकत नाहीत. परंतु लोकांचा असा विश्वास आहे की अपॉइंटमेंट 'जिंकण्याच्या' अडचणी जितक्या जास्त प्रमाणात लॉग इन करतात. तर, लोक प्रयत्न करत राहतात. अर्थात, बहुतेक लोक अपॉइंटमेंट 'जिंकत' नाहीत कारण प्रतिकूल परिस्थिती त्यांच्या बाजूने नसते. कॅसिनोमध्ये जुगार आणि लसीकरणाच्या अपॉइंटमेंटबुक करण्यात फरक एवढाच आहे की जुगारात कॅसिनो बहुतेक वेळा जिंकतो. परंतु लसीकरणासंदर्भात सरकार आणि जनता दोघेही हरतात.

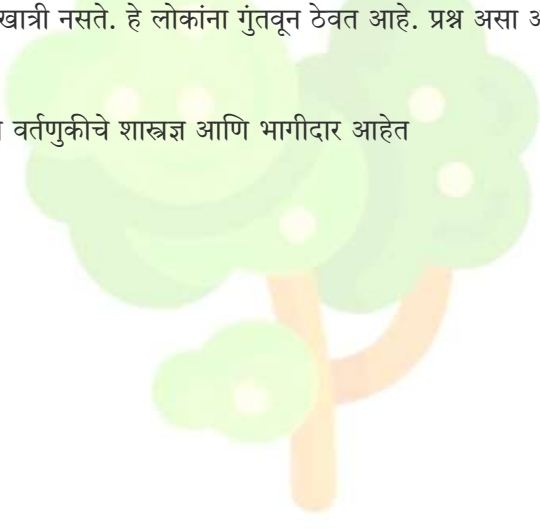
सक्रिय कंडीशनिंग

इव्हान पावलोक्ह च्या शास्त्रीय कंडीशनिंगच्या प्रयोगात प्रयोगातील कुत्रे अन्न तयार करण्याशी संबंधित आवाज ऐकल्यावर लाळ फुटू लागले. जेवण नसतानाही घंटा वाजली की ते झोल करत असत. काही काळानंतर घंटा वाजल्यानंतर अन्न न दिसल्यास कुत्रे प्रतिसाद देणे थांबवतील. परंतु मानसशास्त्रज्ञ बी. एफ. स्किनर यांना असे

आढळले की उंदीर आणि कबुतरांना प्रत्येक वेळेपेक्षा अधूनमधून बक्षीस मिळाल्यास ते अधिक काळ काम करत राहतील. दोघेही कंडीशनिंगचे प्रकार आहेत, पण स्किनरची कंडीशनिंग सक्रिय होती, तर पावलोव्ह निष्क्रिय होती. बक्षीस मिळवण्यासाठी कुत्र्याला काही जागरूक करण्याची गरज नव्हती, तर उंदीर आणि कबुतराला एक काम करावे लागले. प्राण्याला स्पष्ट कृती करणे यामुळे वर्तनावर अधिक मजबूत, दीर्घकाळ टिकणारा परिणाम झाला.

पुनरावृत्ती च्या वर्तनासाठी अधूनमधून बक्षीस दिल्यावर मानव उंदीर आणि कबुतरांसारखाच प्रतिसाद देतात. कॅसिनो खेळाडूंना चिप्स ठेवू देऊन आणि त्यांचे कार्ड खेळू देऊन खेळाडूंना नियंत्रणाचा भ्रम देतात. त्यांना पर्याय देणे आणि लोकांना कृती करण्यास भाग पाडणे त्यांना असे वाटते की त्यांचे काही नियंत्रण आहे, अगदी नशिबावर आधारित अनपेक्षित बक्षीसे देण्याच्या तुलनेत. लसीकरण झाल्यास, सरकार लोकांना लॉग इन करण्यास प्रोत्साहित करून आणि अपॉइंटमेंट बुक करताना नशीब आजमावून लोकांना नियंत्रणाचा भ्रम देत आहे. लोकांना अपॉइंटमेंट बुक करण्याच्या दिशेने कारवाई करण्याचा पर्याय दिल्यास लोकांना असे वाटते की त्यांचे काही नियंत्रण आहे, जरी अपॉइंटमेंट 'जिंकण्या'च्या विरोधात प्रतिकूल परिस्थिती आहे. आश्चर्य किंवा अनिश्चिततेचा एक घटक आहे, त्यामुळे लोकांना अपॉइंटमेंट कधी येईल याची खात्री नसते. हे लोकांना गुंतवून ठेवत आहे. प्रश्न असा आहे की, सरकारने कॅसिनोसारखे लसीकरण चालवावे का?

आनंद दमानी हे ब्रीफकेसमध्ये वर्तणुकीचे शास्त्रज्ञ आणि भागीदार आहेत

the_thinking_treet3
THRIVING FOR SUSTAINABLE FUTURE